

Geef bestaanszekerheid prioriteit!

Speerpunten voor de gemeenteraadsverkiezingen 2026

Pak - juist nu - door op bestaanszekerheid

Financiële zorgen en stress drukken een loodzwaar stempel op het dagelijks leven. Leven in armoede heeft - naast de zorgen over geld - namelijk gevolgen voor de gezondheid, schoolcarrière en participatie op allerlei gebieden. Het leidt tot kansenongelijkheid voor jong en oud, en tot grote gezondheidsverschillen. Want bewoners in armoede leven gemiddeld zeven jaar korter en gemiddeld vijftien jaar in minder goede gezondheid¹. Verder blijkt de problematiek zich te verdiepen als bewoners langer dan vier jaar op of onder het minimum leven. Tot slot wordt het steeds moeilijker om er weer uit te komen².

Ook hebben kinderen die in armoede opgroeien significant minder kansen om zich te ontwikkelen dan kinderen die niet in armoede opgroeien vanwege alle stress. Het aantal dak- en thuisloze bewoners neemt zichtbaar toe en volgens de laatste ETHOS light telling is 40% van hen jonger dan 27 jaar.

Armoede komt in elke gemeente voor

Iedere gemeente heeft er dus mee te maken - ook al is het soms niet zichtbaar. Daarom pleit de Landelijke Armoedecoalitie³ ervoor bestaanszekerheid hoog op de agenda te zetten in de verkiezingsprogramma's. Het is als het ware een verbindend thema voor een coalitieakkoord. Want investeren in bewoners in armoede levert de nodige gezondheidswinst, een hogere arbeids- en maatschappelijke participatie en levensvreugde op. Kies daarom voor een gezamenlijke **armoede en schuldenaanpak** met een integrale en preventieve insteek⁴. Ondanks alle goede vooremens in de landelijke verkiezingsprogramma's neemt het aantal huishoudens met schulden helaas alleen maar toe⁵. Schuif daarom de rekening van tekorten op de gemeentebegroting niet af op bewoners die (financieel) kwetsbaar zijn. Onlangs voorspelde het SCP nog, dat juist de allerarmsten het hardst door de bezuinigingen op het Gemeentefonds geraakt gaan worden o.a. vanwege de mogelijkheid van het schrappen van regelingen en voorzieningen voor hen. Terwijl er voor de gemeentebegroting juist zou moeten worden geïnvesteerd in voorzieningen voor bewoners in armoede en schulden(!). We weten namelijk, dat bijvoorbeeld elke geïnvesteerde euro in schuldhulpverlening minimaal 1,40-2,00 euro aan maatschappelijke opbrengsten oplevert. Uit onderzoek van SEOR Erasmus School of Economics⁶ bleek verder al eerder, dat elke euro meer voor welzijnswerk tot 1,60 euro minder zorgkosten leidt. Onderstaand beschrijven wij per thema hoe gemeentes armoedebestrijding zouden kunnen aanpakken.

Noten

1. CBS, 2024.
2. CBS, Nibud, SCP, oktober 2024.
3. De Landelijke Armoedecoalitie is een netwerk van landelijke partijen die zich vinden in het gezamenlijke doel om armoede en schulden aan te pakken. Aangesloten zijn: Aedes, Aegis, Alliantie Vrijwillige Schuldhulp, Armoedecoalitie Utrecht, Armoedefonds, ATD Vierde Wereld, Burgerkracht De Pijler, CNV, FNV, Gemeente Utrecht, Ieder(in), Landelijke Cliëntenraad Werk en Inkomen, Netwerk DAK, Sociaal Werk Nederland, Sociale Alliantie, SOMNL, SUN Nederland, Valente, Warm Rotterdam, Woonbond. De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de Armoedecoalitie inhoudelijk met kennis over wat werkt bij een effectieve aanpak van armoede en schulden.
4. Zie voor een voorbeeld van integraal armoedebeleid <https://www.warmrotterdam.nl/warmte-top-2025-in-teken-van-het-deltaplan-armoede-rotterdam-een-oproep-uit-de-stad/>
5. Dashboard schuldenproblematiek CBS, 2025.
6. SEOR, Meta-analyse businesscases sociaal werk, 2020.

Armoede: facts and figures

- In 2023 leefden 540.000 bewoners onder de armoedegrens (3,1%).
- 1,2 Miljoen bewoners had een inkomen net boven de armoedegrens en weinig tot geen spaargeld. CBS, Nibud en SCP noemen deze situatie "weinig beter dan armoede".
- 115 Duizend kinderen (3,6%) groeiden in 2023 op in een gezin dat onder de armoedegrens leefde.
- 1 Op de 3 bewoners in armoede was langdurig arm.
- 750.000 Huishoudens hebben problematische schulden.
- Bij 40% van de schuldhelpverleningstrajecten is de afloscapaciteit 0 of negatief.
- 1 Op de 7 volwassenen kampt met verzorgingsarmoede.
- 1,8% Van de werkende bewoners in Nederland leeft in armoede.

Dit zijn de laatste cijfers over armoede in Nederland. Deze cijfers worden altijd een jaar later berekend en bekend gemaakt.

Bronnen: CBS, Nibud en SCP oktober 2024 | Rijksoverheid 2024 | Ipsos I&O

1. Ondersteuning voor mensen met geldproblemen

Het is belangrijk dat bewoners, die dagelijks worstelen om het hoofd boven water te houden, financiële ondersteuning vanuit de gemeente krijgen. Werk daarbij op basis van **vertrouwen en begrip**. En maak optimaal gebruik van de discretionaire ruimte voor **maatwerk** bij de dienstverlening aan hen. Kies voor onorthodoxe oplossingen, als dat nodig is, om te voorkomen dat problemen onnodig groot worden. Goede voorbeelden zijn te vinden op: <http://www.kansrijkestartnl.nl/> en <https://publiekewaarden.nl/menselijke-maat>.

Daarbij bevelen wij de volgende maatregelen aan:

- ken zoveel mogelijk regelingen ambtshalve toe: gemeentes weten vaak al wie voor welke regeling in aanmerking komt. Geef in de correspondentie aan, dat als huishoudens recht hebben op een regeling of toeslag het geld sowieso overgemaakt wordt tenzij bewoners binnen één week aangeven dat niet te willen;
- zorg voor een set van gemeentelijke basisregelingen zoals een individuele inkomenstoeslag, participatieregelingen en een tegemoetkoming in de zorgkosten (zolang het Rijk niets doet);
- voeg participatieregelingen samen in één minimaregeling en maak deze zoveel mogelijk vrij besteedbaar voor bewoners;
- maak het mogelijk dat bewoners bij één loket terecht kunnen voor het aanvragen van regelingen en toeslagen: doorbreek de lokettenjungle!;
- verstrek bijzondere bijstand als gift. Het inkomen van bewoners rond de armoedegrens is gewoonweg te laag om leenbijstand terug te betalen. Verruim ook de besteding van de bijzondere bijstand;
- wees ruimhartig bij de vrijstelling van gemeentelijke heffingen door de maximaal toegestane landelijke norm te hanteren;
- bied een integraal kindpakket aan;
- zet de drempel voor alle armoederegelingen op 125-150% van het sociaal minimum;
- neem de Participatiewet-uitkering van bewoners over als zij naar jouw gemeente verhuizen. Zodat zij niet zonder uitkering komen te zitten en daardoor schulden opbouwen. Vertrouw op het oordeel van je collega gemeente of toets achteraf;
- werk in de uitvoering van regelingen samen met het UWV om zoveel mogelijk bewoners met een laag inkomen te bereiken;
- maak gebruik van de mogelijkheden binnen de Participatiewet om bewoners met vertrouwen te benaderen, en gebruik de experimenteerruimte voor een regelarme bijstand. Zet minder in op verplichtingen zoals een sollicitatieplicht en taaleis, maar focus vooral op ondersteuning. Voorkom situaties waarin mensen moeten werken zonder loon, beperk de inlichtingenplicht tot het strikt noodzakelijke en wees coulant bij het vaststellen van de giftengrens en de mogelijkheden om bij te verdienen;
- de middelen om te investeren in schuldhulpverlening zijn niet geoormerkt. Wees er daarom alert op dat de middelen lokaal wél gebruikt worden om de nodige verbetering door te voeren;
- geef opvolging aan vroeg signalering en stimuleer bedrijven en samenwerkingspartners, met incassopraktijken, tot sociaal incasseren. Geef het goede voorbeeld als gemeente door het Keurmerk Geldzorgenbewuste organisatie (zie www.keurmerkgo.nl) te behalen (in navolging van Rotterdam).

2. Menselijke en toegankelijke hulp

Voor veel bewoners is de overheid niet (zo) toegankelijk. Lokale en landelijke instanties en organisaties zouden zich daarom veel meer moeten verplaatsen in bewoners die laaggeletterd en digitaal onvoldoende vaardig zijn, of zij die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. Een deel van hen wordt niet bereikt. Er valt nog veel te winnen wanneer de dienstverlening toegankelijker is.

De Landelijke Armoedecoalitie adviseert daarom:

- brieven in de taal van bewoners en niet in ambtelijke taal te schrijven. Bied altijd de mogelijkheid voor persoonlijk contact aan bijvoorbeeld wanneer iemand vragen heeft. Schrap verder consequent het woord 'moeten' in de correspondentie;
- bij digitale dienstverlening altijd de mogelijkheid tot persoonlijk contact voor vragen en hulp aan te bieden;
- gemeentelijke brieven op B2 taalniveau en in meerdere talen te schrijven;
- gegevens eenmalig uit te vragen;
- aanvraagprocedures voor toeslagen en regelingen te vereenvoudigen;
- samen te werken met maatschappelijke organisaties en hun kennis en netwerken om meer bewoners te bereiken, te benutten. Zet daarbij vrijwilligers en (betaalde) ervaringsdeskundigen in voor het eerste contact en het opbouwen van vertrouwen;
- gebruik te maken van de kennis en ervaring van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen om communicatieuitingen van de gemeente te toetsen.

3. Gezonde en betaalbare huisvesting

Het niet hebben van een woning zorgt voor persoonlijk leed en leidt tot grote maatschappelijke problemen. De afgelopen jaren is het aantal mensen dat dak- en thuisloos drastisch toegenomen. Herstel begint met een plek waar je thuis voelt.

Wij komen in verband hiermee met de volgende aanbevelingen:

- regel dat de wachtlijsten voor een sociale huurwoning drastisch afnemen: benut de bestaande voorraad beter. Zet in op minimaal 30% sociale huur bij nieuwbouw, en meer als de bestaande sociale huurwoningvoorraad te klein is;
- maak afspraken over de betaalbaarheid van huurwoningen met corporaties en huurdersorganisaties in de lokale prestatieafspraken;
- zet in op het principe van 'Housing First' voor mensen, die dakloos zijn en bewoners zonder vaste verblijfplaats;
- bescherm huurders en woningzoekenden: zet (extra) capaciteit in voor handhaving bij foute huisbazen, en voer een vergunningsplicht in het kader van de Wet goed verhuurderschap in;
- zorg dat ongezonde, vochtige en tochtige woningen, en energiearmoede aangepakt kunnen worden;
- stel met bewoners- en vrijwilligersorganisaties wijkplannen en -aanpakken op om de leefbaarheid in wijken te verbeteren. Investeer in een sterke sociale basis en streef naar een meerjarige financiering voor informele organisaties;
- zet in op de participatie van bewoners bij alle beleids- en uitvoeringsplannen: hun kennis en ervaringen maken dat die beter aansluiten op wat er echt nodig is;
- maak het mogelijk, dat thuiswonende jongeren zich gratis of voor een laag bedrag kunnen inschrijven voor het woonruimteverdeelsysteem;
- verdeel de lokale lasten eerlijk tussen huurders en eigenaar-bewoners. Laat de sterkste schouder - de koopsector - de zwaarste lasten dragen. De Atlas Lokale Lasten (<https://coelo.nl/atlas-lokale-lasten-2025>) toont aan, dat daar ruimte ligt voor gemeentes.

4. Bewoners met een beperking

Keer op keer blijkt dat het inkomen van bewoners met een beperking of chronische ziekte te laag om van rond te komen. Tegelijkertijd hebben zij te maken met kansenongelijkheid, wanneer ze op zoek gaan naar werk.

Daarom stellen wij voor:

- te zorgen dat deze bewoners ondanks hun beperking of chronische ziekte goed kunnen rondkomen. Heb daarom bij het keukentafelgesprek oog voor de financiële draagkracht van hen. Voorkom een stapeling van kosten voor zorg en ondersteuning, waardoor zij zorg gaan mijden;
- de kennis en ervaring van bewoners met ene beperking of chronische ziekte te benutten bij het vormgeven, uitvoeren en monitoren van het gemeentelijk armoedebeleid;
- te regelen dat zij gelijke kansen op werk hebben. Bied ook ondersteuning aan bewoners met een beperking, die buiten het doelgroep register vallen of niet-uitkeringsgerechtigd zijn;
- werk te maken van het beoogde aantal beschutte werkplekken en contracten met minimaal het wettelijk minimumloon per maand aan te bieden. Geef daarin als gemeente het goede voorbeeld;
- te organiseren dat kinderen met een beperking mee kunnen doen. Dat zij bijvoorbeeld in de buurt naar school kunnen, dat de speeltuinen in hun buurt toegankelijk en inclusief zijn, en geef studenten met een beperking (mbo, hbo en wo) een studietoelage zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan hun opleiding en het studentenleven;
- zorg voor ruimhartige ondersteuning van mantelzorgers en maak respijtzorg zo laagdrempelig mogelijk. Betrek mantelzorgers bij het keukentafelgesprek bij WMO-aanvragen. Maak ondersteuning een vast onderdeel van het gesprek, houd rekening met de persoonlijke situatie en bied ruimte om grenzen aan te geven. Gebruik de ruimte in de Participatiewet maximaal om de kostendelersnorm bij mantelzorg standaard niet toe te passen.

Twee voorbeelden

- 1e. Limburg: pilot Samen Kundig. Samenwerking tussen de gemeente Sittard-Geleen, lokale welzijnsorganisaties en de Kredietbank Limburg. Ervaringskennis vormt binnen deze samenwerking een gelijkwaardige kennisbron naast professionele en wetenschappelijke kennis. En deze drie kennisbronnen zijn nodig om beleid en dienstverlening beter te laten aansluiten bij wat bewoners nodig hebben.
- 2e. Wageningen: Maatschappelijk Meedoen Budget (voor meer informatie zie deze link: <https://www.divosa.nl/nieuws/wageningen-versterkt-bestaanszekerheid-met-maatschappelijk-meedoen-budget>)

5. Lobby-agenda

Voor de aanpak van armoede en schulden ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de rijksoverheid. Gemeentes beschikken echter over een sterke lobby. Wij adviseren zodoende deze gezamenlijke lobby in te zetten voor betere randvoorwaarden ten gunste van een effectief gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid in gemeentes. Het prioritaire lobby-punt van de Landelijke Armoedecoalitie richt zich dan ook op het verminderen van de afhankelijkheid van gemeentelijke regelingen door het uitvoeren van de adviezen van de Commissie Sociaal Minimum (met name voor de huishoudtypen alleenstaanden en alleenstaanden met oudere kinderen). Op deze manier zal de bestaanszekerheid voor bewoners structureel verbeteren. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor een effectiever gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid.

Tot slot

Leven in armoede omvat meer dan het niet hebben van geld. Daarom is een integraal armoede- en schuldenbeleid belangrijk voor bewoners. Kies in uw gemeente voor bestaanszekerheid als verbindend thema voor de verkiezingen.

We wensen u veel succes bij het schrijven van de verkiezingsprogramma's.

Hartelijke groet,
Jan van Leijenhorst
(voorzitter Landelijke Armoedecoalitie)

De kenniscentra Movisie, Nibud en NVVK ondersteunen de Armoedecoalitie inhoudelijk met kennis over wat werkt bij een effectieve aanpak van armoede en schulden.

